

Eilanden natuurlijk, Natuurlijke dynamiek en veerkracht op de Waddeneilanden in het kort

De mogelijke effecten van versnelde zeespiegelrijzing op de veiligheid van de Nederlandse kust staan in het centrum van de belangstelling. Lange tijd hebben wij, Nederlanders, kustbescherming vereenzelvigd met de aanleg van 'harde' dijken van basalt of klei of met het kunstmatig aaneen laten stuiven van hoge zanddijken, de zogenaamde stuifdijken. Hierdoor zijn langs de hele Nederlandse kust, ook op de Waddeneilanden, de duinen sterk gefixeerd geraakt en zijn de kwelders verstart. Veel karakteristieke dier- en plantensoorten van de duinen en de overgang naar het strand komen geleidelijk in de verdrukking.

Toch is het beheer van de kust de laatste decennia wel veranderd. Het bekende 'Helm planten en schermen plaatsen' heeft plaats gemaakt voor 'zand opbrengen op het strand of de vooroever'. Sleehopperzuigers aan de horizon die vlak voor de kust zand suppleren zijn een bekend beeld geworden. De beheermethode van zand suppleren sluit veel beter aan op de natuurlijke werking van wind en water. Maar het is de vraag welke aanpak wenselijk is om op langere termijn veiligheidsproblemen bij zeespiegelrijzing en problemen van ecologische veroudering het hoofd te kunnen bieden.

Expertteam Droge Wad

Om deze problematiek in beeld te brengen, heeft het uit natuurbeschermingsorganisaties en onderzoeksinstituten bestaande samenwerkingsverband 'Het Tij Geleerd' in september 2005 een expertteam 'Droge Wad' ingesteld, met geomorfologen en ecologen. Doel hiervan was om tot nadere inzichten te komen over de wijze waarop een meer duurzame veiligheid voor eilandbewoners en – bezoekers gepaard zou kunnen gaan met handhaving c.q. herstel van natuurlijke dynamiek ten behoeve van ecologische verjonging. Eventuele consequenties van een versnelde zeespiegelrijzing dienden in de beschouwingen meegenomen te worden. Er zijn inmiddels diverse ecologische en geomorfologische verkenningen en achtergrondstudies uitgevoerd. De resultaten van deze studies staan in het boek *Eilanden Natuurlijk*. Doelgroepen van het boek zijn: beleids- en beheersinstanties, de bredere onderzoekswereld en de geïnteresseerde bewoners/bezoekers van de eilanden.

De opzet en intentie van het boek

De schrijvers en leden van het expertteam nemen de lezer, na een verhaal over het ontstaan van de Waddeneilanden, mee in een reconstructie van een zogenaamd modeleiland. Vervolgens begeleiden ze de lezer tijdens een zoektocht naar nog herkenbare elementen van dit modeleiland op de huidige Waddeneilanden. Het boek bevat geen nadere uitwerking en lokalisatie van concrete maatregelen maar geeft daarvoor wel een handreiking. De daadwerkelijke uitwerking dient in nauw overleg met de bevolking en verantwoordelijke beleids- en beheersinstanties plaats te vinden in een vervolgtraject.

Het boek biedt nieuwe inzichten voor een duurzaam beheer van de eilanden. Een beheer dat gebruik maakt van de kracht van het getij, de wind en het zand, om de eilanden en de prachtige landschappen te behouden.

Toekomstig beheer

Op grond van de in dit boek ontwikkelde inzichten blijkt dat het vergroten van de natuurwaarden in de praktijk gecombineerd kan worden met het vergroten van de kustveiligheid. Daarvoor kan het best worden ingespeeld op langdurige processen die zich op aanzienlijke oppervlakten, tot tientallen vierkante kilometers, afspelen. De vijf hoofdvormen van een Waddeneiland, die in dit boek beschreven zijn, zijn daarbij de basiseenheden, elk met hun eigen ontwikkelingstermijn en -traject. Op het niveau

van de onderdelen van de vijf hoofdvormen kunnen de voor het kust- en duinlandschap kenmerkende levensgemeenschappen van planten en dieren blijven voortbestaan. Net als in de huidige situatie kunnen, zeker binnen de duinboogcomplexen, de menselijke activiteiten hun plaats behouden.

Toekomst voor mens en natuur

Door het samenwerken met de natuurlijke processen bouwt het systeem veerkracht op om op grote schaal in stand te blijven, ook in tijden met een versneld veranderend klimaat. Binnen dat dynamische systeem zullen vegetatietypen en diersoorten nu eens hier en dan weer daar verschijnen of verdwijnen, maar ergens op het eiland blijven ze aanwezig. De bewoning door de mens, de landbouw, maar zeker ook de recreatiemogelijkheden worden hierbij niet aangetast en kunnen op een duurzame wijze blijven voortbestaan. Met een stapsgewijze aanpak zal, ook in de verre toekomst, op de Waddeneilanden ruimte blijven voor een gezond en robuust ecosysteem dat de gevolgen van klimaatverandering goed kan opvangen. Daarmee kunnen de eilanden niet alleen nog aantrekkelijker worden voor planten en dieren, maar ook voor bewoners en bezoekers. Zo kunnen we een duurzame toekomst tegemoet zien: een toekomst voor mens én natuur.

Het boek *Eilanden Natuurlijk. Natuurlijke dynamiek en veerkracht op de Waddeneilanden* is uitgegeven door Het Tij Geleerd, een samenwerkingsverband van natuurorganisaties en onderzoeksinstituten die actief zijn in het waddengebied (zie www.hettijgeleerd.org). Exemplaren van het boek zijn te bestellen bij: Waddenvereniging, Postbus 90, 8860 AB Harlingen.